

**КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фінансового менеджменту,
протокол №6 від "9" січня 2020 р.
Зав. кафедри _____ **проф. Ситник Н.С.**
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„Місцеві фінанси”
(назва навчальної дисципліни)

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма: «Фінанси, митна та податкова справа»

освітній ступінь бакалавр

Укладач(і):

Ватаманюк-Зелінська У.З.,
проф. кафедри фінансового менеджменту
д.е.н., доцент
Круглякова В.В.,
доц. . кафедри фінансового менеджменту
к.е.н
(ПІБ, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Конспект лекції № 1

Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувати у студентів комплекс знань щодо організації місцевих фінансів

План лекції 1.1. (навчальні питання):

1. Сутність і призначення місцевих фінансів
2. Функції місцевих фінансів
3. Структура місцевих фінансів
4. Склад місцевих фінансових інститутів.

План лекції 1.2. (навчальні питання):

1. Система місцевого самоврядування
2. Поняття, функції та правовий статус територіальної громади
3. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування та способи їх реалізації

Опорні поняття:

Автономія місцевого самоврядування фінансова — можливість адміністративно-територіальних одиниць та їх органів самоврядування здійснювати покладені на них законом функції за рахунок власних фінансових джерел.

Делеговані повноваження — повноваження, які доручаються для виконання місцевій владі від імені центральної влади. Фінансування заходів, що виконуються в межах делегованих повноважень, забезпечується державою.

Децентралізація бюджетна — процес передачі центральною владою частини прав, компетенцій, відповідальності і фінансових ресурсів у бюджетній сфері місцевим органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Наслідком децентралізації бюджетної є збільшення частки місцевих бюджетів у доходах і видатках зведеного (консолідованого) бюджету.

Місцеві фінанси — система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення функцій і завдань, що покладаються на місцеві органи влади.

Територіальна громада — сукупність людей, яка проживає на відповідній території, утворює низову адміністративно-територіальну одиницю і наділена правом самоврядування.

Фінансові інститути місцевих органів влади — сукупність закладів, установ, утворень, які є суб'єктами фінансових відносин у сфері компетенції місцевого самоврядування. До складу фінансових інститутів місцевого самоврядування входять позабюджетні валютні та цільові фонди, муніципальні банки, ощадні каси, страхові товариства, пенсійні фонди, фонди сприяння та інші структури, які мають відповідний правовий статус. Фінансові інститути місцевих органів влади регулюють фінансову діяльність місцевого самоврядування. Фінансові інститути місцевих органів влади перебувають у муніципальній власності або створені за пайовою участю територіальних колективів.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;
Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Призначення і сутність місцевих фінансів.
2. Функції місцевих фінансів.
3. Склад місцевих фінансових інститутів.
4. Функції місцевого самоврядування в Україні.
5. Нормативно-правова база місцевих фінансів.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування: основні принципи організації місцевих фінансів.
7. Роль місцевих фінансів у соціально-економічному розвитку територій.
8. Моделі організації місцевого самоврядування.
9. Поняття, функції та правовий статус територіальної громади.
10. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування та способи їх реалізації.
11. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів.
12. Світовий досвід організації місцевих фінансів.

Конспект лекції № 2

Тема 2. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо організації бюджетного процесу на місцевому рівні

План лекції 2.1. (навчальні питання):

1. Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України
2. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів
3. Затвердження місцевих бюджетів

План лекції 2.2. (навчальні питання):

1. Виконання місцевих бюджетів
2. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет
3. Звітність про виконання місцевих бюджетів

Опорні поняття:

Система бюджетів України— охоплює Державний бюджет України, республіканський бюджет Автономної Республіки Крим та місцеві бюджети України.

Розпис доходів і видатків бюджету—основний оперативний план розподілу доходів і видатків за структурою бюджетної класифікації, термінами надходження і витрачання бюджетних коштів протягом року.

Розпорядники бюджетних коштів — бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Рішення про місцевий бюджет — нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради, виданий в установленому законодавством України порядку, що містить затверджені повноваження відповідно Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевій державній адміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Проект бюджету — оформлений у встановленому порядку документ, що подається Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування відповідно до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а також відповідних рад, у якому містяться обґрунтування щодо бюджетних призначень та інших положень, запропонованих у проекті закону про Державний бюджет або в проекті рішення відповідної ради про місцевий бюджет.

Бюджетне асигнування — повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету.

Бюджетне зобов'язання — будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій впродовж бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому.

Бюджетне забезпечення — сукупність заходів і грошових коштів та створення умов, що сприяють нормальному проходженню бюджетного процесу, реалізації намічених планів, програм, проектів, підтримання стабільного функціонування бюджетної системи та її бюджетів, запобігання порушенням законів і нормативних актів.

Бюджетне призначення — повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, Законом України про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України.
2. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів.
3. Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету.
4. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються, предмет регулювання рішення про місцевий бюджет.
5. Затвердження місцевих бюджетів.
6. Виконання місцевих бюджетів.

7. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет.

8. Звітність про виконання місцевих бюджетів.

Конспект лекції № 3

Тема 3. Застосування ПЦМ у бюджетному процесі. Партисипативне бюджетування.

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо застосування ПЦМ у бюджетному процесі та партисипативного бюджетування

План лекції 3.1. (навчальні питання):

1. Бюджетна програма
2. Показники виконання бюджетної програми
3. Моніторинг виконання програми
4. Оцінка ефективності бюджетної програми

План лекції 3.2. (навчальні питання):

1. Паспорти бюджетних програм місцевого бюджету
2. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм
3. Правила складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання
4. Партисипативний бюджет

Опорні поняття:

Бюджетна програма — систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, в іконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Паспорт бюджетної програми – документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).

Результативні показники бюджетної програми – кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання бюджетної програми і підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю і які дають можливість здійснити оцінку використання коштів на виконання бюджетної програми

Завдання бюджетної програми – чіткий, конкретний, спрямований на досягнення мети, результативних показників та інших характеристик бюджетної програми комплекс заходів, який відображає основні етапи досягнення поставленої мети, визначає шляхи виконання програми та підлягає перевірці

Моніторинг – безперервний процес збору даних про видатки та показники виконання програми, що досягаються в ході її реалізації.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Бюджетна програма.
2. Показники виконання бюджетної програми.
3. Моніторинг виконання програми.
4. Оцінка ефективності бюджетної програми.
5. Паспорти бюджетних програм місцевого бюджету.
6. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм.
7. Правила складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання.
8. Термін подання звіту про виконання паспорту бюджетної програми.
9. Завдання партисипативної концепції фінансової політики соціально-економічного розвитку територіальних громад.
10. Партисипативний бюджет. Переваги партисипативного бюджетування.
12. Інструменти фінансування розвитку місцевих спільнот.
13. Краудфандинг. Фонди розвитку громад.

Конспект лекції № 4

Тема 4. Фінансово-матеріальна основа місцевого самоврядування

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувати у студентів комплекс знань щодо формування фінансово-матеріальної основи місцевого самоврядування

План лекції 4.1. (навчальні питання):

1. Склад місцевих фінансових ресурсів та оцінка автономії місцевих органів влади
2. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів
3. Матеріальна основа місцевого самоврядування

План лекції 4.2. (навчальні питання):

1. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах
2. Місцеві позики в Україні та управління боргом органів місцевого самоврядування
3. Нетрадиційні джерела дохідної частини самоврядних бюджетів

Опорні поняття:

Місцеві позики— форма мобілізації фінансових ресурсів для потреб місцевих органів влади. Місцеві позики розміщуються на ринку позичкового капіталу. У зарубіжних країнах місцеві позики — основний спосіб капіталовкладень, які здійснюються місцевими органами влади. Межі заборгованості місцевих органів влади за місцевими позиками регулюються центральними органами державної влади згідно з законодавством. Повернення основної суми боргу за місцевими позиками здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету інвестицій, відсотки за користування позикою сплачуються за рахунок коштів поточного місцевого бюджету. Право

розміщення місцевих позик згідно з законодавством надано органам місцевого самоврядування України. Порядок їх випуску регламентується Законом України «Про зовнішній і внутрішній борг України». Перші муніципальні позики випустили міста Київ, Дніпропетровськ та деякі інші.

Автономність бюджету — незалежність відповідних органів влади й управління в процесі формування та виконання бюджету даного рівня від органів влади й управління вищого рівня. Ґрунтується на чіткому розмежуванні функцій і повноважень між рівнями адміністративно-територіального поділу. Забезпечується збалансованим розподілом доходів і видатків між бюджетами.

Гранти місцевим органам влади (від англ. *grant* — дарувати, давати: дотацію, субсидію, стипендію, задовольняти прохання) — фінансові ресурси, які передаються місцевій владі з бюджетів вищого рівня для фінансування окремих завдань і функцій. Фінансові ресурси у вигляді грантів можуть надаватися місцевим органам влади також міжнародними фінансовими організаціями та бізнесовими структурами.

Запозичення — операції, пов'язані з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, унаслідок яких виникають зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування перед кредиторами.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Склад місцевих фінансових ресурсів та оцінка автономії місцевих органів влади.
2. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів.
3. Матеріальна основа місцевого самоврядування.
4. Використання вільного залишку коштів місцевих бюджетів.
5. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.
6. Місцеві позики в Україні та управління боргом органів місцевого самоврядування.
7. Нетрадиційні джерела дохідної частини самоврядних бюджетів.

Конспект лекції № 5

Тема 5. Доходи місцевих бюджетів

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувати у студентів комплекс знань щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів

План лекції (навчальні питання):

1. Формування дохідної бази місцевих бюджетів
2. Джерела доходів місцевих бюджетів
3. Доходи загального фонду місцевого бюджету

4. Доходи спеціального фонду місцевого бюджету
5. Формування бюджету розвитку

Опорні поняття:

Доходи місцевих бюджетів — кошти, що надходять до відповідних місцевих бюджетів у розмірах і порядку, встановлених законом. Складаються з власних або закріплених доходів, відрахувань від регульованих доходів, дотацій, субсидій, субвенцій та інших трансфертів. Доходи місцевих бюджетів розрізняють податкові й неподаткові.

Власні доходи місцевих органів влади — доходи, які належать місцевій владі і акумулюються нею за рахунок джерел, що є на підвідомчій території. До власних доходів належать місцеві податки і збори, комунальні платежі, доходи від майна тощо.

Кошти позабюджетні — фінансові ресурси держави, що мають цільове призначення, але не включені до бюджету.

Місцевий бюджет розвитку — самостійний розділ бюджету, видатки якого спрямовуються на розширене виробництво, інвестиції, придбання обладнання, сплату основної частини боргу. Доходи цього бюджету формуються за рахунок частини податків, позик, інвестиційних субсидій та кредитів. Застосовується як поняття в практиці бюджетного планування зарубіжних країн.

Місцеві податки і збори — обов'язкові платежі, які згідно з законодавством запроваджуються органами місцевого самоврядування на підпорядкованій їм території і повністю зараховуються до відповідних місцевих бюджетів.

Місцеві позики — форма мобілізації фінансових ресурсів для потреб місцевих органів влади. Місцеві позики розміщуються на ринку позичкового капіталу. У зарубіжних країнах місцеві позики — основний спосіб капіталовкладень, які здійснюються місцевими органами влади. Межі заборгованості місцевих органів влади за місцевими позиками регулюються центральними органами державної влади згідно з законодавством. Повернення основної суми боргу за місцевими позиками здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету інвестицій, відсотки за користування позикою сплачуються за рахунок коштів поточного місцевого бюджету. Право розміщення місцевих позик згідно з законодавством надано органам місцевого самоврядування України. Порядок їх випуску регламентується Законом України «Про зовнішній і внутрішній борг України». Перші муніципальні позики випустили міста Київ, Дніпропетровськ та деякі інші.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.
2. Джерела доходів місцевих бюджетів.
3. Доходи загального фонду місцевого бюджету.
4. Доходи спеціального фонду місцевого бюджету.
5. Формування бюджету розвитку.
6. Резервні фонди місцевих органів самоврядування.
7. Характеристика місцевих податків і зборів як джерела дохідної бази місцевих бюджетів.
8. Основні напрямки зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.
9. Планування доходів місцевих бюджетів.

Конспект лекції № 6

Тема 6. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисциплін як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо планування і фінансування видатків місцевих бюджетів

План лекції (навчальні питання):

1. Характеристика видатків місцевих бюджетів
2. Видатки загального фонду місцевого бюджету
3. Видатки спеціального фонду місцевого бюджету
4. Видатки бюджету розвитку
5. Методи планування видаткової частини місцевих бюджетів
6. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Опорні поняття:

Місцевий поточний бюджет — самостійний розділ бюджету, видатки якого спрямовуються на поточні потреби, утримання апарату управління, закладів соціально-культурної сфери, соціальне обслуговування, соціальний захист, соціальне забезпечення, сплату процентів за боргом та інше. Поняття, яке використовується в практиці бюджетного планування зарубіжних країн.

Планування бюджетне — комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів для визначення доходів і видатків бюджетів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Планування бюджетно-кошторисне — система науково обґрунтованих заходів щодо визначення критеріїв розподілу коштів і використання фінансових ресурсів. Основними фінансово-плановими документами, що розробляються в бюджетних установах у процесі бюджетно-кошторисного планування є кошториси витрат. Наукова обґрунтованість кошторисів базується на реальності планових розрахунків, їх економічному підтвердженні, використанні економічних норм і нормативів.

Поточні видатки — витрати бюджетів на утримання мережі підприємств, установ, організацій та органів, які діють на початок бюджетного року або вводяться в дію в даному році, а також на фінансування заходів соціального захисту населення та інших заходів, які не належать до тих, що фінансуються за видатками розвитку.

Фінансове планування в органах місцевого самоврядування — одна з головних сфер діяльності територіальних колективів. Фінансове планування здійснюється в декілька етапів. Це прогнозування надходжень фінансових ресурсів у розпорядження органів місцевого самоврядування, їх мобілізація та управління наявними фондами грошових ресурсів, а також програмування видатків відповідно до обраних соціально-економічних цілей. Фінансове планування в органах місцевого самоврядування є процесом розроблення, складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів, складання кошторисів видатків інших фондів грошових ресурсів та кошторисів видатків фондів грошових ресурсів, які належать підприємствам і організаціям, що перебувають у власності територіальних колективів. Фінансове планування належить до обов'язкових повноважень органів місцевого самоврядування.

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості — гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень, місцевих державних

адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Характеристика видатків місцевих бюджетів.
2. Видатки загального фонду місцевого бюджету
3. Видатки спеціального фонду місцевого бюджету.
4. Видатки бюджету розвитку.
5. Методи планування видаткової частини місцевих бюджетів.
6. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.
7. Ефективне здійснення видатків з місцевих бюджетів.
8. Організація надання державних і громадських послуг.
9. Конституційні гарантії з надання громадських послуг органами місцевого самоврядування в Україні.
10. Фінансування делегованих повноважень органами місцевого самоврядування.
11. Фінансування власних повноважень органами місцевого самоврядування.
12. Планування видаткової частини місцевих бюджетів.

Конспект лекції № 7

Тема 7. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо фінансового вирівнювання та бюджетне регулювання

План лекції 7 (навчальні питання):

1. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин
2. Види міжбюджетних трансфертів
3. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних бюджетів
4. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами

Опорні поняття:

Формула вирівнювання — математична модель, на основі якої центральні органи влади здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів фондів бюджетного регулювання з метою вирівнювання доходної бази підпорядкованих адміністративно-територіальних одиниць.

Методи фінансового вирівнювання нормативно-розрахункові — методи надання трансферів та інших фінансових ресурсів бюджетам місцевих органів влади з бюджету центрального уряду. А також з бюджетів органів влади вищого рівня через розмежування видаткових функцій між

різними рівнями влади, розрахунок можливих доходів місцевих органів влади на основі податкового потенціалу територій, мінімальних бюджетів місцевого самоврядування, державних мінімальних соціальних стандартів та відповідної формули фінансового вирівнювання. У подібних розрахунках ураховують кількість населення відповідної території, його структуру, рівень зайнятості, наявність мережі доріг, об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури, утримуваних місцевою владою, та інші чинники. Результатом цих розрахунків є визначення об'єктивних бюджетних потреб території, можливостей їх фінансування за рахунок ресурсів місцевої влади, а також розмірів необхідної фінансової допомоги з боку центрального уряду та органів влади вищого рівня.

Міжбюджетні взаємовідносини — форма, у якій забезпечується взаємозв'язок різних ланок у системі бюджетів, що визначається державним, територіальним та бюджетним устроями країни.

Бюджетна дотація (від лат. *dotatio* — дарунок, пожертва) — кошти, що безповоротно передаються з Державного бюджету місцевим бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня — місцевим бюджетам нижчого рівня для збалансування їх доходів і витрат.

Субсидарність — принцип побудови міждержавних фінансових взаємовідносин. Субсидарність — це відповідність завдань та функцій, що покладаються на той чи інший рівень влади, об'єктивним можливостям найефективнішого забезпечення їх. Згідно з принципом субсидарності повноваження між рівнями влади слід розподілити таким чином, щоб проблеми вирішувалися тими владними структурами, які є найближчими до місця події. Принцип субсидарності широко використовується в країнах Європейського союзу.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин.
2. Види міжбюджетних трансфертів.
3. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних бюджетів.
4. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.
5. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів.
6. Методи бюджетного регулювання. Інструменти бюджетного регулювання.

Конспект лекції № 8

Тема 8. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо організації фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

План лекції 8 (навчальні питання):

1. Інститут комунальної власності у системі місцевих фінансів
2. Поняття про комунальну власність і об'єкти права комунальної власності
3. Місцеве господарство і його роль у формуванні місцевих бюджетів
4. Особливості організації фінансів житлово-комунального господарства

Опорні поняття:

Муніципальна власність — одна з форм корпоративної (колективної) власності, що перебуває в користуванні, володінні й розпорядженні територіальних колективів та їхніх виборних органів місцевого самоврядування. Термін використовується в зарубіжній практиці.

Муніципальний банк — фінансово-кредитна установа, заснована органом місцевого самоврядування та муніципальними підприємствами, яка спеціалізується на фінансовому обслуговуванні діяльності територіальних колективів, здійснює інші банківські операції.

Муніципальний кредит — інститут фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Система кредитних відносин, головним позичальником у якій є органи місцевого самоврядування. Основна форма фінансування муніципальних інвестиційних програм у зарубіжних країнах. Муніципальний кредит відокремлено від державного. На відміну від державного кредиту, муніципальний має виключно цільовий характер з реалізацією конкретних соціально-економічних програм. Комунальний кредит в Україні перебуває в процесі становлення.

Комунальний кредит — форма договірних взаємовідносин між позичальниками грошей, якими є органи місцевого самоврядування, та їхніми кредиторами — фізичними і юридичними особами, а також державою.

Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності—фонди грошових ресурсів, які утворюються підприємствами, що належать органам місцевого самоврядування різних рівнів, використовуються відповідно до законодавства і рішень органів місцевого самоврядування.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Інститут комунальної власності у системі місцевих фінансів.
2. Поняття про комунальну власність і об'єкти права комунальної власності.
3. Місцеве господарство і його роль у формуванні місцевих бюджетів.
4. Види комунальних підприємств.
5. Сутність і склад комунального господарства.
6. Особливості організації фінансів житлово-комунального господарства.
7. Особливості фінансової діяльності підприємств комунальної власності.
8. Основні напрями реформування комунального сектора в Україні.

Конспект лекції № 9

Тема 9. Управління фінансами і фінансовий контроль на місцевому рівні

(назва теми відповідно до РПНД)

Міжпредметні зв'язки дисципліна «Місцеві фінанси» базується на вивченні таких дисциплін як «Митна справа», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Податкова система».

Одночасно дисципліна «Казначейська система» є базою для глибокого вивчення таких дисципліни як «Фінансова безпека», «Бюджетні інвестиції і інститути розвитку», «Публічні закупівлі», «Управління ризиками у податково-митній сфері».

Мета лекції сформувані у студентів комплекс знань щодо управління фінансами і фінансового контролю на місцевому рівні

План лекції 7 (навчальні питання):

1. Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні
2. Контроль Державної аудиторської служби у сфері місцевих фінансів
3. Аудит ефективності виконання бюджетних програм
4. Здійснення фінансового контролю на місцевому рівні місцевими державними адміністраціями Контроль фінансових органів за дотриманням бюджетного законодавства

Опорні поняття:

Контроль за виконанням місцевого бюджету — бюджетна процедура, що здійснюється представницьким органом місцевого самоврядування у формах, котрі він самостійно визначає.

Фінансовий контроль на місцевому рівні – це діяльність суб'єктів контролю, спрямована на попередження та своєчасне виявлення фактів незаконних та неефективних дій у сфері місцевих фінансів і передбачає оперативне прийняття управлінських заходів з виправлення виявлених недоліків, компенсацію заподіяної шкоди та застосування санкцій до винних осіб.

Об'єктами фінансового контролю на місцевому рівні є місцеві бюджети, цільові фонди місцевого самоврядування, місцеві запозичення, комунальне майно та земля, а також фінансова діяльність учасників бюджетного процесу на місцевому рівні та підприємств комунальної власності.

Суб'єктами фінансового контролю на місцевому рівні виступають органи державного управління, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані структурні підрозділи галузевих міністерств, відомств і державних комітетів, фінансові та бухгалтерські служби установ, підприємств і організацій комунальної власності, а також громадяни та громадські об'єднання, які наділені контрольними повноваженнями щодо об'єктів фінансового контролю.

Перевірка державних закупівель полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання підконтрольними установами законодавства про державні закупівлі та проводиться органом державного фінансового контролю на всіх стадіях державних закупівель. Результати перевірки державних закупівель викладаються в акті.

Інформаційні джерела:

Основна література: 1-20;

Додаткова література: 21-31;

Інтернет сайти: 32-48.

Навчальне обладнання, ТЗН, презентація тощо: мультимедійний пристрій, презентація.

Питання і завдання студентам для контролю знань, самостійного опрацювання матеріалу лекції, для підготовки до семінарського заняття за темою лекції.

1. Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні.
2. Аудит ефективності виконання бюджетних програм.
3. Контроль Державної аудиторської служби у сфері місцевих фінансів.
4. Здійснення фінансового контролю на місцевому рівні місцевими державними адміністраціями.
5. Контроль фінансових органів за дотриманням бюджетного законодавства.

6. Контрольні повноваження органів ДКСУ у сфері казначейського обслуговування місцевих бюджетів.
7. Контрольні повноваження органів ДПС.
8. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства.
9. Контроль і аудит фінансової діяльності місцевого самоврядування.

Укладач(і): _____ **Ватаманюк-Зелінська У.З., проф. кафедри ФМ, д.е.н., доцент**
(підпис) (ПБ, посада, науковий ступінь, вчене звання)
_____ **Круглякова В.В., доц. кафедри фінансового менеджменту, к.е.н**